

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

-

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

-

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

-

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

-

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

-

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

-

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

-

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

-

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

-

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

-

Vapamuotoiset huomiot kohdasta 10

-

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

-

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

-

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enimmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

-

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

-

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

-

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

-

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

-

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

-

66 § Henkilöntarkastus

-

68 § Kiinnipitäminen

-

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

-

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

-

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

-

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

-

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

-

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

-

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisvelvoitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

-

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

-

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

-

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene pitää esitettyjä muutoksia tarpeellisina. Lainsäädännön tarkennukset parantavat lastensuojelun tarpeessa olevien lasten oikeuksia erityisesti erityisen huollon ja vaativan sijaishuollon osalta. Arene esittää tarkennuksia lastensuojelun kelpoisuusvaatimukseen, henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja alan koulutustarpeen arviointiin.

Kelpoisuusvaatimukset

Arene esittää, että lakiesityksessä tulee tiukentaa lastensuojelussa työskentelevien kelpoisuuksia. Lakiesityksen henkilöstöä koskevassa 60 § määritellä tarkasti vain laitoksen hoiva- ja

kasvatustehtäviä hoitavan johtajan kelpoisuus. Muiden työntekijöiden osalta esityksessä todetaan, että ”hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön määrässä ja henkilöstörakenteessa on otettava huomioon toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne.”

Lakiesityksessä mukana olevassa sosiaali- ja terveysministeriön asetusesityksessä valtion lastensuojelulaitoksista henkilöstön kelpoisuus on määritelty tiukemmin siten, että laitoksessa toimivalla vastaavalla ohjaajalla tai ohjaajalla tulee olla sosiaali- ja terveydenhoitoalan tai muu soveltuva ammattikorkeakoulututkinto (esim. yhteisöpedagogin ammattikorkeakoulututkinto). Esityksen perusteluissa todetaan, että ”lähtökohtana olisi, että valtion lastensuojelulaitoksissa työskentelisi pääasiassa ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita ja tehtäviin soveltuvia ammattilaisia.”

Arene esittää, että valtion lastensuojelulaitoksia koskevan asetuksen kelpoisuuskirjaus tulisi ulottaa koskemaan laajemmin myös kuntien ja yksityisten palveluntuottajien tarjoamia lastensuojelun palveluita, erityisesti koskien vaativaa sijaishuoltoa ja erityisen huolenpidon jaksoja. Lastensuojelun yksiköissä edellytetään entistä vahvemmin lastensuojelun lainsäädännön, sijaishuoltotoiminnan, erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten elämäntilanteiden ja kaltoinkohtelun vaikutusten ymmärtämistä sekä tästä ymmärryksestä nousevaa erityistä vuorovaikutusosaamista lasten arjessa: huolenpidon, hoivan sekä ohjaus- ja kasvatustyön erityisosaamista. Kelpoisuuksia tiukentamalla varmistetaan, että lastensuojelun parissa työskentelevillä henkilöillä on riittävä osaaminen ja valmiudet työhön.

Työvoiman tarve ja korkeakoulujen aloituspaikat

Lakiesityksessä arvioidaan, että sääntelyn muuttumisen vuoksi tarvitaan 105 ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneen henkilön lisäys erityishuolenpidon tehtäviin. Lakimuutoksen vaativan sijaishuollon sisältöjä, tarkoitusta ja järjestämistä. Arviomme mukaan myös nämä muutokset tulevat kasvattamaan ammattikorkeakoulutettujen tarvetta lastensuojeluun liittyvissä työtehtävissä.

Arene haluaa korostaa, että sosiaali- ja terveydenhoitoalan osaajien koulutusmäärän lisääminen edellyttää riittävän rahoituksen kohdistamisen ammattikorkeakouluille. Vuonna 2020 päivitettyissä ammattikorkeakoulujen tulossopimuksissa korotettiin korkeakouluille asetettuja tutkintotavoitteita, mutta tavoitteiden toteuttamisen edellyttämää rahoituksen korotusta ei ole toteutettu.

Lakimuutos edellyttää myös muutoksia ammattikorkeakoulujen lastensuojelua koskevaan koulutukseen. Nykyisin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opetusohjelmissa lastensuojelun opetuksen sisältö ja laajuus vaihtelevat hyvinkin paljon.

Lastensuojelun henkilöstön osaamisen kehittäminen

Lakiesityksessä lisätään lastensuojelun palveluiden tuottajille lisää vastuista henkilöstön osaamisen kehittämiseen liittyen. Esimerkiksi lakiesityksen henkilöstön riittävyttä ja osaamista käsittelevässä uudessa 61 c § veloitetaan henkilökunnan osaamista ja perehdytystä lasten itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi. Pykälässä myös veloitetaan lastensuojelupalvelun tuottaja tarjoamaan koulutusta tämän osaamisen varmistamiseksi. Koska ammattikorkeakoulut ovat keskeinen lastensuojelussa toimivien ammattilaisten kouluttaja, tulee ammattikorkeakoululla olla merkittävä rooli myös henkilöstön osaamisen kehittämisessä ja päivittämisessä.

Sijaishuollon eri ammattiryhmille tarvitaan erikoistumiskoulutus parantamaan palveluiden integraatiota ja niiden tehokkaampaa jalkauttamista sijaishuollon laitoksiin. Lastensuojelun henkilöstön koulutustasoa on myös tarpeen pyrkiä korottamaan siten, että yhä useammalla alalla toimivalla henkilöllä olisi vähintään ammattikorkeakoulutasoinen tutkinto.

Lastensuojelun vetovoimaisuus

Lastensuojelun vetovoimaisuus koulutusalanana on laskenut merkittävästi viime vuosina alan saaman huonon julkisuuden vuoksi. Sosionomiopinnoissa tarjolla olevien lastensuojelun opintokokonaisuuksiin on ollut haasteita saada opiskelijoita ja siten erityisesti lastensuojeluun kouluttautuneiden sosionomien riittävyys alalle voi vaarantua. Alan vetovoimaisuutta tulisi pyrkiä parantamaan työelämän ja ammattikorkeakoulujen yhteistoimin.

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

-

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Ylönen Nina
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry